

A három jóbarát: Szása
(Vaszilij Livanov), Alekszej
(Vaszilij Lanovoj), Vlagyka
(Oleg Anofrijev)

KOLLÉGÁK

Ha kettőből kétszer következik csaknem ugyanaz, indokolt lehet az általánosítás. Akszjonovnak, a fiatal szovjet író-nemzedék tehetséges képviselőjének két műve jelent meg eddig magyarul: a »Csillagos jegy« és a »Kollégák«. Mindkét írás figyelemreméltó volt a fogyatékságaival együtt is és — kiváltképp az utóbbi — nagy érdeklődést váltott ki. Most gyors egymásutánban eljuttottak moziinkba a két írás filmváltozatai is, hogy erős csalódást keltsenek. Lehet, hogy olyanfajta írásművészet ez, amelynek a kép nyelvére fordítása eleve reménytelen? Nem hiszem, hogy így volna, noha elismerem, hogy e vállalkozás szerfelett nehéz. Belefogni csak gazdag koncepcióval, modern látásmóddal, az eredetihez hozzámérhető tehetséggel szabad. És éppen itt mutatható ki a két film közös tapasztalata: Akszjonovnak mindeddig nem volt szeren-

cséje a filmesekkel. Nem azok találkoztak vele, akiket megérdemelt. Mintha egyelőre csak a divatossága, népszerűsége vonzaná a rendezőket, és nem a stílusa, problematikája.

Akszjonov érdeklődésének középpontja: az ifjúság. Pontosabban: az értelmiségi pályára készülő, vagy azon már elinduló új szovjet generáció, mely tettvágygal telten — olykor tévedezve és sok mindenben vitatkozva keresi helyét és meg is találja a kommunizmust építő társadalomban. A »Kollégák« hősei ki sportolt testű, fogékony értelmű fiatal emberek. Kezdő orvosok. Az egyetemen váltak jóbarátokká. Sokat beszélnek és még többet töprengenek, intellektuális lények, akik gyakran önmagukat is kívülről nézik, könnyörtelenül gúnyos kritikával. Mindez érdekessé, plasztikussá teszi alakjukat — a könyvben. Ezek a fiúk csak így, a képzőművészetről, szere-

lemről, hivatásról, mindenről vitázó nézeteikkel teljesek. A film, persze, nem élhet a regény eszközeivel. Világos, hogy mindazt, ami a fiúkat jellemzi, másképp, elsősorban a látatás módján kell kifejeznie. Hogyan oldja meg ezt a feladatot a film rendezője és egyben forgatókönyvírója, Alekszej Szaharov?

Majdnem sehogy. Szinte minden invenciója abban merül ki, hogy a szerző jellemzésének külsőleg megfelelő típusokat találjon, vagyis hogy Alekszej Makszimov »komor és hirtelen természetű« legyen, hogy Vlagyiszláv Karpov valóban azok közé tartozzék, »akiket két szóval így jellemeznék: beleváló legény, s hogy Alekszandr Zelenyin is megfelelően a leírásnak: »egy kissé mókás, heveskedő, nagyon udvarias, nagyon őszinte, igen kellemes ember«. Igaz, az utóbbi nem fedi egészen ezt a figurát már az indulásnál sem, de ez volna a legkisebb baj. A nagyobb az, hogy egyre inkább kiderül: erőteljes belső töltésük, őszinte reagálási lehetőségük alig van ezeknek a hősöknek. A nevük ugyanaz, orvosok, igen, leningrádiak, elválnak és újra találkoznak, ketten megmentik a

harmadikat akár a regényben, de ezek mégsem a kollégák. Többnyire a »praktikusan« lerövidített dialógusok maradtak csak számukra, a mögöttük megbúvó ellentétes, vagy bizonyultabb, esetleg ironikus gondolatok kísérete nélkül, ezért válnak jellegtelenné, egysíkúvá.

Zelenyin önként vállalja egy istenhátamegetti település orvosi állását. Ebben különönb két barátjánál. Így van ez a regényben is. Ott azonban bánja is már kissé a gyors elhátározást, szomorú és sajnálja magát. Aldozatvállalása ezzel lesz igazabb, embersége hitelesebb. A filmen már nincs a fiúban ilyen tévovázás, vállalta és védi az elutazást, mert öntudatos és határozott. Valóban több lett ezzel? Éppen ez az, hogy sokkal kevesebb. És még ennél is jobban megcsönkultak a társai. Éppen azt lúgozta ki a rendező ezekből a fiúkból, amivel oly könnyen sikerült az olvasók s zívéhez közeljutniuk.

A koncepció és fantázia nélküli átmásolás nemcsak szegényít, hanem torzít is. Zelenyin, aki egyszerűségében és kedves sutaságában is hősi alkati, a filmen csak azért, mert betű szerint rekonstruálják egy-egy

Jelenet a filmből

megnyilvánulását, csetlő-botló szá-
naimas alakka lesz. Mert egészen más
az, ha Zelenyin azt *gondolja*, hogy
reggeli tornaja közben meglepve ko-
mikusan mutatkozhatott, és megint
egészen más, ha az alkotók nevése-
gesnek *mutatják* hangsúlyozottan cin-
gar lábaival, ügyetlen mozdulataival.
Es ugyancsak a precíz »átteves« ne-
vetteti ki a fiút az egyik finoman lí-
rai pillanatban, amikor a boldogsá-
garól van szó: egy ember életeért
küzdött hosszú órákon át és halalos-
kimerülten, átfagyottan érkezik haza,
ahol szerelme, a közben odaérkezett
Inna várja. »Úgy botorkált, mint a
vak, — írja Akszjonov. — Prémsap-
kájának szelét és szemöldökét bozon-
tos dér borította. Hatalmas nemez-
csizmába bújtatott lábát vonszolva
odament Innához«. Nos, a film ren-
dezője nem érezte meg, hogy míg a
regényben a hazaérkezésnek ez a ké-
pe — főleg a megelőző hangulati le-
írás után — helyénvaló, a filmvász-
non ugyanez a kép az elálló fülű sap-
kával, szemöldökre tapadó dérrrel,
ügyetlen botorkálással — megöli a
hangulatot. Ha a jelzőket, amelyek-
nek alkalmazásában Akszjonov nem
túlságosan erős, ráadásul még »hi-
telesen« le is fényképezik, akkor
olyan irrealitások születnek, mint a
fekvő favágó, Bubrov képe: »Hatal-
mas, tetovált karjával, a bőr alatt
lomhán duzzadó izomcsomókkal egy
pukkadásig jóllakot tigriskígyóhoz
hasonlított.« Valóban így fényképez-
ték, s ez nemcsak hogy egy mese-
film ijesztő intrikusat asszociálja, de
eleve elfogadhatatlanná teszi azt is,
hogy ezt az óriást később a *gingár*
Zelenyin egyetlen ökölcsapással le-
terítse. És sok ilyen példa volna
még annak bizonyítására, hogy a
szereplők nem a regény igazi alak-
jait, legfeljebb egy-egy szó szerint
vett jelzőjét képviselik s így nem is
tükrözhetik igazán az eredeti mon-
danivalót.

A színészek tehetségéről nehéz vé-
leményt mondani. Vasziliij Livanov
(Zelenyin alakítója) csak halvány ár-
nyékát nyújtja annak, amit pedig
már első filmjében, az »El nem kül-
dött levél«-ben produkált és a töb-
bieknek is alig van alkalmuk más-
ra, mint színpadias illusztrálásra.

Vasziliij Livanov és Tamara Szjzjomina

Vasziliij Lanovoj, (Alekszej) az
egyetlen, akinek markáns arcából
megmarad valami az »emlékeze-
tünkben. Még annyi lehetőségük sincs
ezeknek a hősknek a cselekvésre,
mint regénybeli elődeiknek. A ren-
dező könnyedén lemondott arról a sze-
relmi szárlól, mely pedig érdekesen,
gazdagon mutatta volna be a Lenín-
grádban maradt két fiatalember ér-
zelmi válságát, barátságának próbá-
ját, társadalmi kapcsolatait. Nélkü-
lözhetőnek ítélte a kikötői élet moz-
galmas jeleneteit éppúgy, mint a tá-
voli Kruglogorje falu érdekes, em-
beri viszonylatait. Mindezt ugyanak-
kor, amikor szükségtelenül nagy
energiával, de csak a gyenge ifjúsági
filmek hófokán, emelte központi hely-
re a kötekedő-féltékeny-lógós-tolvaj-
gyilkos Bubrov epizód-alakját és te-
vékenységét.

Őszintén sajnálható a kudar-
c, amelyhez még a rendező stílusa, íz-
lése is erősen hozzájárul. Modern fiat-
alokról ilyen biedermeieres tónusban
nem lehet filmet készíteni. A stílus-
ban hűen alkalmazkodó, de nem-
csak ezért gyenge szinkron még csak
tetézi a hibát. Hadd higgyem, hogy
Akszjonovot felfedezi avatottabb
rendező is. Biztos, hogy sikeresen je-
lenhetne meg rokonszenves monda-
nivalója ebben a művészetben is.

KÜRTI LÁSZLÓ